УДК 81'1=111=2:165.194

Н. Ф. Венжинович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Ужгородського національного університету

Лінгвокультурний феномен концепту (на матеріалі фразеологізмів англійської та української мов)

Роботу виконано на кафедрі української мови УжНУ

Аналізується лінгвокультурний феномен концепту. Дослідження виконане на матеріалі фразеологізмів англійської та української мов. Авторка робить висновок про те, що фразеологізми англійської та української мов є яскравим відображенням особливостей мовних картин світу двох народів.

Ключові слова: концепт, лінгвокультурний феномен, фразеологізм, мовна картина світу.

Venzhynovvch N. F. Linguocultural Conceptual Phenomenon. The article focuses on the analysis of conceptual linguocultural phenomenon. Its study is based on the material of phraseologisms of English and Ukrainian languages. The author draws a conclusion that phraseologisms of English and Ukrainian are a vivid reflection of peculiarities of world models of native speakers.

Key words: concept, linguocultural phenomenon, phraseologism, language world model.

У сучасній науці питання про відображення первинного світу вторинним належить до основних проблем гносеології та лінгвістики. Учені розглядають різні питання, зокрема дослідження світу, реальності, універсуму, космосу, а також мовні картини світу (мовні, концептуальні). Визначення світу як змісту концептуальної системи пояснюють одне невідоме через інше. Доволі широко розглядають це поняття у лінгвосеміотичних дослідженнях, де світ трактується як людина і середовище у взаємодії [22, 161].

На думку М. П. Кочергана, найефективнішим й найдоцільнішим є контрастивний аналіз лексичної семантики із такими його етапами: 1) виділення лексико-семантичних полів і міжмовне зіставлення їх структури; 2) вивчення внутрішньопольових (синонімічних, гіперо-гіпонімічних, антонімічних) і міжпольових зв'язків (останні пов'язані з полісемією); 3) дослідження структури лексико-семантичних варіантів; встановлення внутрішньої форми слова і способів номінації; 5) виявлення стилістичних розбіжностей та асоціативних відмінностей [8, 11].

Лінгвокультурний концепт є одним із об'єктів вивчення у лінгвокультурології – науковій дисципліні, що виникла на стику лінгвістики та культурології і досліджує реальні комунікативні процеси, зокрема зв'язок мовних фактів із синхронно діючим менталітетом народу [5]. Предметом дослідження лінгвокультурології є одиниці мови, які набули символічного, еталонного, образно-метафоричного значення в культурі й узагальнюють результати діяльності людської свідомості, закріплені в міфах, легендах, ритуалах, обрядах, фольклорних та релігійних дискурсах [7, 197]. Однією з важливих одиниць мови, що може слугувати предметом дослідження у лінгвокультурології, є фразеологізми. Отож ми поставили собі за мету зробити спробу дослідження концепту як лінгвокультурного феномену на матеріалі фразеологізмів англійської та української мов.

Проблеми фразеології були предметом дослідження ряду мовознавців [1; 11; 23], проте комплексний когнітивний аналіз фразеологізмів англійської та української мов у зіставному плані дотепер не проводився. Актуальність статті зумовлена відсутністю системного підходу до такого когнітивного лінгвокультурологічного дослідження.

У науковій літературі лінгвокультурний концепт визначається як ментальна одиниця фонетичного, лексичного, граматичного рівня [5; 21, 216–217; 15, 28]. Це означає, що концептуальний характер мовної одиниці може бути зумовлений особливістю її звукового складу, семантики, граматичної будови. Призначення лінгвокультурного концепту – слугувати вивченню взаємодії мови й культури. Тому завдання дослідника – розпізнати в мові те, що прямо або опосередковано вказує на особливості історії, життя й культури народу. Поглиблення знань у цьому плані сприяє подальшому розумінню комунікативної функції мови, тих аспектів мовленнєвої поведінки і людської особистості, які розкривають матеріальну й духовну самобутність етносу.

У наукових дослідженнях існує традиція розрізняти картину світу та концептуальну картину світу. З одного боку, будь-яка цілісна картина світу є концептуальною, отож терміни є синоні-

© *Венжинович Н. Ф., 2007*

мічними. З іншого боку, якщо розрізняти поняттєві (концептуальні), семантичні та асоціативні поля [24, 138], то слід погодитися з висловленою Ю. Карауловим думкою про те, що головним змістовим елементом мовної моделі світу повинно бути визнане семантичне поле, а константи свідомості окреслять межі концептуальної картини світу [6, 274]. Аналіз мовно-концептуальної картини світу сьогодні прийнято здійснювати шляхом вивчення концептів.

Поняття концепту є здавна відомим філософській, психологічній, лінгвістичній і літературознавчій парадигмам. Однак відзначимо, що за останні п'ятнадцять років це поняття переживає період актуалізації, повернення з пасивного запасу наукової терміносистеми та паралельно проходить процес переосмислення. Це особливо помітно в сучасних лінгвістичних працях.

Лінгвісти сьогодні дивляться на поняття концепту інакше (Н. Д. Арутюнова, О. С. Кубрякова, Р. М. Фрумкіна, Ю. С. Степанов, Д. С. Лихачов, А. Вежбицька тощо). У працях названих науковців типовою є кваліфікація концептів як наборів смислів, якими оперує людина в процесі своєї ментальної діяльності і пізнання світу, і уявлення, відповідно до яких концептструктури стоять між словами та екстралінгвальною дійсністю, тож концепти по-різному групуються і вербалізуються в різних мовах [20, 464]. Згодом такі уявлення про концепт усталилися, але типові визначення набули конкретизації за рахунок акцентування етнічного компоненту поняття, наприклад: концепт є одиницею колективного знання / свідомості, яка має мовне вираження і позначена етнокультурною специфікою. Тобто концепти відбивають етнічне світобачення, маркують етнічну мовну картину світу, є цеглинками того "дому буття", який кожним етносом вибудовується в неозорих просторах світу-космосу. Крім того, з'ясувалося, що корекція концепту через системні зв'язки з іншими тисне на концептуальну картину світу людини. Можемо констатувати, що за останній час помітно зріс інтерес науковців до поняття "концепт" [3; 4; 9; 15–17; 19; 21; 25]. У працях названих авторів простежуються такі три підходи до трактування концепту: системно-мовний, сутність якого полягає в осмисленні концепту в єдності його системно-мовних вимірів; денотативний передбачає посилену увагу до опису позамовного кореляту пропозиції – ситуації й укладання переліку таких корелятів пропозицій, які дають змогу коректне використання концепту; сигніфікативний підхід до визначення концепту передбачає осмислення конкретного феномену через аналіз його сигніфікативного поля.

Шлях реконструкції концепту через аналіз наївно-мовних уявлень про певний лінгвокультурний феномен об'єктивного світу нині використовується досить часто [25 та ін.]. Попри всі відмінності в дослідженні сутності концепту вони розкривають його здатність виступати маркером етнічної мовної картини світу, причому мовні парадигми долучають культурологічні, виступають єдністю світських і релігійних смислів, що дає підстави іменувати концепт не лише феноменом лінгвокультурного, а й культурно-семіотичного плану, адже концепт здатний відтворювати й "мовчазні смисли" культурних складників найширшого кола семіотичних систем, основною серед яких була й залишається мова.

Однією з актуальних проблем у вивченні лінгвокультурного концепту є визначення його семантичної структури. Головна ознака концепту – його багатоаспектність і дискретна цілісність смислу. Смисл існує у безперервному культурно-історичному просторі і тому тяжіє до культурної трансляції з однієї предметної області в іншу.

Оптимальному опису семантичної структури лінгвокультурного концепту допоможе встановлення складників, які утворюють основу його змісту як поняття лінгвокультурології. Учені вважають, що такими складниками є понятійна, національно-культурна та образна. Вони взаємопов'язані, доповнюють і збагачують одна одну.

Основу понятійного складника концепту утворюють семантичні ознаки, що дають змогу протиставити концепт слову. Маємо на увазі різну організацію їхнього внутрішнього змісту. Внутрішній зміст слова – це сукупність сем та лексико-семантичних варіантів і емоційна забарвленість (конотація). Внутрішній зміст концепту – це сукупність смислів, організація яких суттєво відрізняється від організації сем і лексико-семантичних варіантів слова.

Образний складник концепту – це характеристики предметів, явищ, подій, що відображені у нашій пам'яті. Концепти зберігаються у нашій свідомості у вигляді образів, символів. Образність концепту зумовлена його метафоричністю. Образний складник фіксує когнітивні метафори і тим самим підтримує концепт у мові й свідомості. Наведемо приклади: укр. *березова каша, березова припарка* – покарання; *всипати березової каші, дати березової каші, дати березової припарки,*

почастувати березовою кашею, почесати березовим віником – покарати; *покуштувати березової каші* – бути покараним [тут і далі – 12–13]. У наведених прикладах спостерігаємо використання концепту *береза* як традиційного українського символу для відтворення процесу покарання. Тут і сам засіб для покарання, і про того, хто карає, і про того, хто покараний, тобто засобами фразеології представлений весь спектр названого процесу. В англійській мові маємо на позначення подібного процесу: *receive* (або *take*) *punishment* – постраждати, отримати покарання. Тож при зіставленні двох мов бачимо різне відтворення за допомогою різних засобів подібних явищ чи процесів.

Національно-культурний складник лінгвоконцепту відображає національну специфіку семантики одиниць мови, які в сукупності відображають мовну картину світу його носіїв. Маємо на увазі насамперед національно-культурні чинники, що вказують на виникнення, етапи розвитку та концептуалізацію одиниць мови. Встановлення етнокультурного індексу відбувається у межах процесу пізнання світу [10, 85–91]. Джерелом такого пізнання виступають і фразеологізми. Ці одиниці є найкращим матеріалом, в якому віддзеркалені національно-культурні реалії. За експліцитним та імпліцитним змістом таких одиниць важливо відчути сторінки історії народу, його оцінне ставлення до найважливіших соціально-політичних подій, ментальні риси. Наприклад, простежимо, як концепт *кров* відображено в українських фразеологізмах: *випити всю кров, висисати всю кров, висмоктати всю кров, виссати всю кров, виточити кров, пити кров, попсувати кров* (про жорстоку людину), *до останньої краплі крові, заморожувати кров у жилах* (про надзвичайно мужню людину), *кров бухає в голову, кров вирує у жилах, кров вирує у скронях, кров грає, кров забухала в голову, кров завирувала у жилах, кров завирувала у скронях, кров заговорила, кров закипає у жилах, кров закипає у скронях* (про надзвичайно схвильовану людину), *кров заливає лице, кров заливає обличчя, кров застигає у жилах, кров захолола у жилах, кров кинулася в обличчя, кров кипить у жилах, кров кипить у скронях, кров крижаніє у жилах* (про людину, яка сильно переживає), *кров з молоком* (про здорову людину), *кров з носа* (про людину дуже обов'язкову), *кров ріками ллється, кров ріками полилася, кров ріками потекла, кров ріками тече, кров тече* (про стан боротьби), *кров ударила в голову, кров ударила в обличчя,* (про імпульсивну людину), *кров холоне у жилах* (про перелякану людину). Порівняймо в англійській мові: *bad blood* – про недоброзичливу, вороже налаштовану людину, *bathe in blood* – вчинити криваву розправу, купатися в крові, *be after smb.'s blood* – жадати чиєїсь крові, *blood and iron* – безжальне застосування сили, *blood will be spilled* – це погано скінчиться, *draw the first blood* випустити першу кров, завдати першого удару, *drown in blood* – потопити у крові, *hot blood* – гаряча кров, імпульсивно, зопалу, *in blood* розлючений, злий, *in cold blood* – холоднокровно, *one's blood is up* – кров кипить у жилах, кров закипіла, *one's blood turned to ice* – кров застигла в жилах, *shed blood like water* – проливати кров, кров лилася рікою, *shed one's blood* – пролити кров, *shed smb.'s blood* – пролити чиюсь кров, убити когось, *suck smb.'s blood* – смоктати чиюсь кров, *you cannot get blood from a stone* – нема ні краплі співчуття, його, її не розчулиш. Наведений зіставний аналіз втілення концепту *кров* в англійських та українських фразеологізмах засвідчує практично ідентичне використання його у досліджуваних віддалено споріднених мовах.

Складники концепту "супроводжують" експресивно-емоційні, етичні, символічні та інші чинники. Звичайно, це зумовлено прагматикою вислову: інтенцією мовця та запланованою мовцем реакцією адресата. Як результат, лінгвокультурний концепт є ефективним засобом вираження інформації, якій мовець надає важливе для себе значення. Засвідчуються не тільки почуття, переживання мовця, а й його наміри викликати аналогічні асоціації з боку адресата. Цей фактор визначає когнітивно-прагматичну значущість концепту як форми утворення та вираження думки, ідеї, що перетворюється в одиницю колективного знання (свідомості). Така спрямованість концепту значною мірою визначає його лінгвокультурологічну цінність. Цікаво, на наш погляд, пише В. Є. Пономаренко: тут наявна спроба перенести лексичну типологію В. І. Говердовського [2] на фразеологізми [18].

Перший, експресивно-оцінний тип, включає конотацію іронічності, евфемічності, меліоративності, пейоративності та підсилювання. В основі конотації іронічності лежить процес переносу найменування та використання фразеологічної одиниці в нехарактерному для неї значенні. Наприклад, англ. *the cards are stacked* – укр. *справи кепські*; англ. *easy come, easy go* – укр. *як прийшло, так і пішло*; англ. *error of nature* – укр. *помилка природи*. Позитивне оцінне почуття, що

міститься у стійкому виразі, називають конотацією меліоративності: в англ. *the eternal feminine* – в укр. *вічна жіночність;* в англ. *as fair as a lily* – в укр. *гарна як лілія.* До другого мовного типу належить конотація книжності, розмовності, термінологічності та жаргонності. Наприклад, в англ. *to eat a peck of salt with one* – в укр. *з'їсти з кимось пуд солі*; в англ. *to eat the fat of the land* – в укр. *жити на широку ногу.*

Мова в широкому розумінні є продуктом культури, існування тієї чи іншої фразеологічної одиниці пов'язане з культурно-історичним розвитком народу, його традиціями. Конотація культури може перехрещуватися з конотаціями книжності, розмовності, діалектичності, а також архаїчності. Наприклад, в англ. *by God* – в укр. *клянусь Богом.*

Цінність усіх культурно-конотативних фразеологічних одиниць виявляється переважно тільки в рамках своєї національної культури.

Особливість етнічного світобачення складається із: 1) створення національно-значущих предметів матеріальної й духовної культури та дій, пов'язаних із ними. Цей культурний шар релевантний щодо культурних традицій названих народів. Він становить особливий понятійний апарат національно-культурної спільноти; 2) формування своєрідної точки зору на об'єктивну дійсність, яка створюється під впливом досвіду в різних галузях діяльності окремої лінгвокультурної спільноти [14, 264]. У фразеологічній системі перелічені фактори відображаються в наявності фразеологізмів, в яких домінують особливості понятійного апарату національно-культурного колективу. Наприклад: укр.: *гріти зуби на сонці* – про людину, яка нічого не робить, *доки й світа й сонця, до світ сонця, до схід сонця, за хвіст та на сонце, із сонцем* – про людину, яка рано встає і багато працює, *місце під сонцем* – про людину, яка прагне зайняти своє місце в житті, *прихилити сонце* – допомогти комусь безкорисно, *таких удень при сонці пошукати* (про особливу людину), *танути, як віск на сонці* (помирати), *як роса на сонці* (швидко щось відбувається), *як циган сонцем* (про непостійну людину). Як бачимо, концепт *сонце* відображає у фразеологізмах найрізноманітніші прояви буття українця та його ментальні риси. Зіставимо, як цей же концепт втілюється в англійських фразеологізмах: *against the sun* – проти годинникової стрілки, *as ... as the sun shines on* – іншого такого не знайдеш, *have been in the sun* – напитися добряче, *one's sun is set* – його (її) зірка закотилася, *rise with the sun* – вставати дуже рано, разом із півнями, *under the sun* – в цьому світі, на землі, на світі, *when two Sundays come come in one week* – ніколи, після дощику в четвер, *neither bit nor sup* – не ївши не пивши, макової росинки в роті не було. Спостерігаємо широке використання концепту *сонце* у фразеологізмах обох досліджуваних мов. Інколи це прямі відповідники, подекуди – наявні описові конструкції при відтворенні значення фразеологізму.

Цікавим є втілення концепту *батько* в українській фразеології: *посилати / послати до бісового батька (до всіх чортів) кого,* лайл. – висловлювати в різкій формі своє незадоволення кимсь, небажання спілкуватися з ким-небудь; лаяти когось; *рідного батька продасть* – хто-небудь непорядний, здатний зрадити, вчинити підлість; *як за рідного батька* (*мати*), зі сл. *правити, гнути* і т. ін. – занадто дорого, дуже багато; *як на [свого (рідного)] батька*, зі сл. *кричати* – не стримуючи себе; дуже сильно. Порівняймо, як той же концепт відображений в англійській фразеології: *be gathered to one's fathers* – відійти до праотців, померти, *father Abraham* – "батько Авраам" (прізвисько президента США Авраама Лінкольна), *Father Christmas* – Дід Мороз, *the father of his Country* – батько вітчизни (прізвисько Дж. Вашингтона – першого президента США), *the Father of lies* – "батько брехні", сатана, *Father Thames* – бабуся Темза (прізвисько ріки Темзи), *Father Time* – дідусь час, *founding father* – засновник, *the Holy Father* – його святість (титул римського папи), *like a father* – по-батьківськи, авторитетно, строго, але доброзичливо, *like father, like son* – який батько, такий син; яблуко від яблуні недалеко падає. Зіставне спостереження показує, що у цьому випадку в українських фразеологізмах концепт *батько* частіше має досить емоційне з негативним відтінком використання, у той час, як в англійських фразеологізмах бачимо більш нейтральне його застосування, доброзичливість, часом легку іронію.

Осмислення, всебічний аналіз фразеологічної системи як акту народної творчості, феномена культурно-етнічної свідомості, як результату специфічних обставин життя народу та пізнання ним світу, дає змогу проникнути у свідомість наших предків, дає уявлення про своєрідність їх соціального апарату, вказує на особливості цієї конкретної спільноти порівняно з іншими. Таке твердження наочно ілюструється прикладами метафоричної номінації людини в українській та англійській мовах. Наприклад: в укр. *горнути гроші лопатою, гребти гроші лопатою, мірять*

ковшем гроші, міряти мірками гроші – про людину, яка легко багатіє, *за так – гроші, знов за рибу гроші* – про людину, яка використовує дармові гроші, *і ні за які гроші* – про непродажну людину, *сипати грішми* – розкидатися бездумно грішми. Як бачимо з ілюстрацій, концепт *гроші* в основному використовується в українських фразеологізмах на позначення негативних якостей людини, хоча й трапляються випадки позитивних конотацій. В англ.: *be flush with money* (*be made of money, have money to burn, wallow in money, with money, be in the money*) – загрібати гроші лопатою, *black money* – "чорні гроші", незаконно зароблені гроші, *coin* (*mint*) *money* – швидко багатіти, наживатися, загрібати гроші лопатою, *easy money* – легкий заробіток, гроші, які легко дісталися. І в англійських фразеологізмах спостерігаємо такі ж тенденції щодо використання концепту *гроші* на позначення різних якостей людини.

Підсумовуючи проведене дослідження, можемо стверджувати, що фразеологічна система через притаманні їй особливості відображає унікальність світосприйняття окремої етнічної спільноти, у нашому випадку – українців та англійців. Вона тісно пов'язана з громадським життям людей. У ній знаходять своє вираження соціально вагомі та національно особливі матеріальні та духовні явища. Фразеологічний рівень мови, з одного боку, є сукупністю символів для номінації об'єктів навколишнього середовища. Він дає змогу мовній особистості орієнтуватися в світі, що постійно змінюється. З іншого боку, саме фразеологія є тим сховищем, де зберігається досвід окремої нації. У фразеології відображаються особливості національно-культурного колективу. Отже, стійкі вирази, які відтворюють позитивну чи негативну характеристику тих чи інших якостей людини, є показником правил соціального життя й поведінки в суспільстві, ставлення всієї нації через її світосприйняття до інших народів і культур. Тому вважаємо перспективними подальші дослідження саме в такому аспекті.

Література

1. Волошина А. Л. Безеквівалентна і фонова лексика у східнослов'янських мовах: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04.– К., 2001.– 20 с.
2. Говердовский В. И. Опыт функционально-типологического описания коннотации: Автореф. дис. ... докт. филол. наук: 10.02.02.– М., 1977.– 44 с.
3. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту // Лінгвістика: Зб. наук. пр.– Луганськ, 2003.– Вип. 1.– С. 16–21.
4. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук // Мовознавство.– 2004.– №5-6.– С. 23–35.
5. Карасик В. И. О категориях лингвокультурологии // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности.– Волгоград, 2001.– С. 3–16.
6. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность.– М., 1987.– 263 с.
7. Козловський В. В. Структура лінгвокультурного концепту (на матеріалі німецької мови) // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр.– К.: Вид. дім Дмитра Бураго, 2005.– Вип. 15.– Кн. 1.– С. 196–200.
8. Кочерган М. П. Зіставна семантика: проблеми і методи дослідження// Мовознавство.– 1996.– № 2–3.– С. 3–12.
9. Краснобаєва-Чорна Ж. Інтегральний підхід до інтерпретації концепту (філософський та лінгвокультурологічний вектори) // Лінгвістичні студії: Зб. наук. пр.– Донецьк, 2006.– Вип. 14.– С. 27–31.
10. Кубрякова Е. С. Об одном анализе концептуального анализа слова ПАМЯТЬ // Логический анализ языка. Культурные концепты.– М., 1991.– С. 85–91.
11. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка.Опыт систематизированного описания.– М.: Междунар. отношения, 1972.– 346 с.
12. Большой англо-русский фразеологический словарь.– М.: Живой язык, 2005.– 942 с.
13. Словник фразеологізмів української мови.– К.: Наук. думка, 2003.– 1098 с.
14. Левицький А. Порівняльно-типологічні особливості етнокультурних маркерів у лексичних системах української та англійської мов // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр.– К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004.– Вип. 11.– Кн. 1.– С. 262–265.
15. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию.– М.: Наследие, 1997.– 208 с.
16. Мельник Л. В. Культурно-національна конотація українських фразеологізмів: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01.– Донецьк, 2001.– 18 с.
17. Назаренко О. В. Українська фразеологія як виразник національного менталітету: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01.– Д., 2001.– 18 с.
18. Пономаренко В. Є. Конотативна, сигніфікативна та структурна характеристика англійських, російських та українських фразеологізмів // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна.– Х.: Константа, 2005.– № 649.– С. 101–105.

19. Петрова Н. Д. Лінгво-гносеологічні основи динаміки фразеологічної номінації (на матеріалі англійської фразеології живої природи): Автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.02.04.– К., 1996.– 55 с.
20. Слухай Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії концепту як мовно-культурного феномену // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр.– К., 2002.– С. 462–470.
21. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультуроведческий аспекты.– М.: Языки русской культуры, 1996.– 287 с.
22. Топоров В. Н. Модель мира // Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2-х т.– 2-е изд.– М., 1991–1992.– Т. 2.– С. 161–164.
23. Ужченко В. Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології: Автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01.– Д., 1994.– 34с.
24. Уфимцева А. А. Роль лексики в познании человеком действительности и в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира.– М., 1988.– С. 108–140.
25. Шмелев А. Д. Русская языковая модель мира. Материалы к словарю.– М., 2002.– 224 с.

Адреса для листування:
88017 Ужгород, вул. Кавказька, 28.
Тел.: 8(0312) 64-32-48 (дом.).
Ел. пошта: vengin@tn.uz.ua

Статтю подано до редколегії
16.04.2007 р.

УДК 811.111

І. Л. Жолоб – аспірант кафедри прикладної лінгвістики Волинського державного університету імені Лесі Українки

Когнітивні аспекти міжкультурної ділової комунікації у сучасній лінгводидактиці

Роботу виконано на кафедрі прикладної лінгвістики ВДУ ім. Лесі Українки

У статті розглядаються когнітивні аспекти навчання іноземному діловому спілкуванню студентів (особливо нефілологічних спеціальностей) як одного з напрямків міжкультурної комунікації. Обґрунтовується необхідність вербального та фонового забезпечення взаємодії комунікантів у процесі професійної співпраці з урахуванням соціокультурної специфіки ділового партнера. Когнітивний аспект організації ділової комунікації зумовлений комунікативними та пізнавальними потребами спеціалістів у створенні концептуальної системи інофонної культурної картини світу.

Ключові слова: міжкультурна ділова комунікація, комунікативна поведінка, професійний / діловий дискурс, соціокультурна специфіка ділового партнера, концепт інофонної культури, лінгвопсихологічні та культурологічні знання, професійна компетенція, когнітивний аспект організації професійної комунікації.

Zholob I. L. Cognitive Aspects of Intercultural Business Communication in Modern Linguistic Didactics. The article deals with cognitive aspects of foreign business communication teaching to students (of non-philological specialties in particular) as one of the branches of intercultural communication. Necessity of verbal and background knowledge of interlocutors' interaction in the process of professional cooperation is acknowledged in the following article taking into account social-cultural peculiarities of a business partner. Cognitive aspect of business communication organization is caused by communicative and cognitive needs of the professionals to create conceptual system of a foreign culture world-image.

Key words: intercultural business communication, communicative behaviour, professional / business discourse, social-cultural peculiarity of a business partner, foreign culture concept, linguistic-psychological and cultural knowledge, professional competence, cognitive aspect of business communication organization.

Підвищений інтерес лінгвістики та лінгводидактики до комунікативної прагматики змусив дослідників до уважного вивчення використання мовних засобів, котрі реалізують індивідуально-особистісні, інтенційні (мотиви і цілі) та ситуативні аспекти спілкування. Одним із домінантних напрямів стає вивчення специфіки комунікативної поведінки в різних соціальних сферах як між представниками одного соціуму, так і представників різних культурних соціумів.

© Жолоб І. Л., 2007